

РОЗДІЛ VII

Наслідки Другої світової війни та становлення української і польської державності

Інна Підберезних

США та наслідки Другої світової війни на Тихому океані в історичній ретроспективі

У статті досліджується системний підхід США до вузлових проблем далекосхідного регіону у контексті Ялтинсько-Потсдамського світового порядку. Простежуються роки правління адміністрації Г. Трумена, що зробили важливі кроки до формування нової системи регіональних відносин. Відзначено, що Ялтинсько-Потсдамський порядок не тільки вплинув, але й відіграв значну роль у формуванні та спрямуванні системи міжнародних відносин на Далекому Сході.

Ключові слова: Далекий Схід, міжнародні відносини, зовнішня політика, США, «холодна війна».

Подберезных Инна. США и последствия Второй мировой войны на Тихом океане в исторической ретроспективе. В статье исследуется системный подход США к узловым проблемам дальневосточного региона в контексте Ялтинско-Потсдамского мирового порядка. Прослеживаются годы правления администрации Г. Трумэна, что сделали важные шаги к формированию новой системы региональных отношений. Отмечено, что Ялтинско-Потсдамский порядок не только повлиял, но и сыграл значительную роль в формировании и направлении системы международных отношений на Дальнем Востоке.

Ключевые слова: Дальний Восток, международные отношения, внешняя политика, США, «холодная война».

Pidbereznih Inna. United States and Effects of World War II in the Pacific in Historical Retrospect. In this article the U.S. systematic approach to the key problems in the Far East in the context of the Yalta-Potsdam world order is analyzed. The author makes a study of the period during Truman administration's rule, which has made the important steps towards formation of a new regional relations system. Notes that the Yalta-Potsdam world order not only had influenced, but also had played an important role in the formation of international relations in the Far East.

Key words: Far East, international relations, foreign policy, USA, «cold war».

У сучасній стратегії США регіональний вимір набуває дедалі більшого значення в тому розумінні, що регіоналізація міжнародних відносин стає провідною тенденцією в умовах глобалізації. За геополітичними та гео економічними параметрами Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР) належить до регіонів, стабільний стратегічний баланс сил у якому може забезпечити лише група провідних тихоокеанських держав: США–Китай–Японія. У межах цього «стратегічного трикутника» США, як «єдина наддержава», має найпотужніший військово-стратегічний та економічний потенціал, що дозволяє їй впливати на стратегічний баланс сил на довготерміновій основі. У роки «холодної війни» тільки СРСР був здатний конкурувати зі США за домінування в АТР.

«Холодна війна» стала першим боєм у світовій геополітичній історії, коли в боротьбі за простір домінували й визначали перемогу не військові, а культурно-інформаційні технології, ціль яких позбавити супротивника символічного капіталу його влади над простором. Виявилось, що опанувати територію ворога найлегше саме таким шляхом: досить духовно обеззброїти еліту, змусити її відмовитися від національної системи цінностей на користь помилкової політичної ідеології.

Відповідно, у цьому контексті політика Сполучених Штатів Америки в АТР у період після Другої світової війни неодноразово корегувалася американськими адміністраціями, які прагнули забезпечити перевагу військово-політичних та економічних цілей у цьому регіоні світу.

Мета статті полягає у вивченні масштабності та характеру стратегічного партнерства, які характеризують післявоєнний етап розвитку відносин між Сполученими Штатами Америки та країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Зазначена проблема вже знаходила часткове висвітлення у фундаментальних працях дослідників С. Шергіна, Є. Камінського, С. Пронь, А. Дашкевича, О. Шевчука, В. Манжоли тощо [2].

Дослідженню ролі та впливу військового чинника США в здійсненні національних доктрин присвячено наукову розробку В. Смоленюка [3]. Визначення місця США, Російської Федерації, Китаю у побудові безпекової системи в АТР, в тому числі торкаючись і далекосхідного напрямку, висвітлено у наукових працях П. Перепелиці, О. Бодрука, Т. Купренюк, А. Вільського та ін. [4].

Для розуміння процесу формування зовнішньої політики США на Тихому океані загалом після закінчення Другої світової війни, протягом першого повоєнного десятиріччя багато корисного дають дослідження В. Ніхаміна, Б. Бухарова, А. Боженка [5].

У 1947 р. була сформульована перша післявоєнна американська зовнішньополітична програма, що одержала назву стратегії «стримування», або «доктрина Трумена».

США претендували на визначення власної генеральної лінії розвитку міжнародних відносин, одночасно вони бажали закріпити за собою пріоритети становище в економічних, політичних, ідеологічних та військових сферах [6, 7].

Доктрина «стримування» мала на меті запобігти поширенню впливу Радянського Союзу та ідей соціалізму взагалі на сучасну їм систему міжнародних відносин.

Сформульована фактично лише для Європи «доктрина Трумена» поступово почала розповсюджуватися і на азійські країни, у тому числі на країни Далекого Сходу. Відомо, що доктрина «стримування» була безпосередньо пов'язана з «теорією доміно», згідно з якою прихід «комуністичних сил» до влади в одній країні нібито неминуче призвів би до перемоги їх і в сусідніх країнах.

Новий етап в американській політиці на далекосхідному напрямі був пов'язаний з іменами Д. Ейзенхауера і Дж. Ф. Далласа. Стратегія «стримування» отримала свій подальший розвиток в ідеї «відкидання» комунізму.

У повоєнний період США були налаштовані перешкодити відродженню сильної, конкурентоспроможної Японії. По-перше, вони прагнули уникнути зіткнення сфер своєї прямої військово-політичної зацікавленості і були схильні до логіки створення буферних держав – наприклад, у Кореї. По-друге, подібним було ставлення США до Тайваню під керівництвом Чан Кайши. При цьому Вашингтон розглядав Тайвань як основного і важливого актора майбутнього регіонального порядку, демократичну державу, здатну зайняти місце, яке колись займала Японія [6, 38].

У липні 1945 р. японська територія увійшла в американську зону впливу. Отже, можна стверджувати, що саме з 1945 року розпочинається системний підхід США у зовнішньополітичній діяльності.

Відомо, що в 1945–1947 рр. штаб окупаційних військ під керівництвом Д. Макартура ініціював проведення демократичних реформ в Японії. Була демонтована репресивна машина, закладені основи парламентської демократії, обмежена база військового виробництва. 3 травня 1947 р. вступила в силу нова конституція, яка закріпила відмову Японії від війни як засобу вирішення міжнародних суперечок.

Подібні зміни відповідали стабілізації ситуації на Далекому Сході, оскільки вони знижували ймовірність відновлення в Японії мілітаристського, напівтоталітарного режиму. Американська адміністрація була зацікавлена у довгостроковому закріпленні своєї присутності на Далекому Сході, оскільки для США основним засобом проекції своєї могутності в регіоні були військово-морські сили, які базувалися в Японії.

Слід зазначити, що 1951 р. структурному відношенні був для Далекосхідного регіону рубіжним. З нього почався період інтенсивного формування регіональних союзів двостороннього і багатостороннього рівнів, свого роду «блокоманія», характерна для 50-х років ХХ ст. Пріоритетна роль США розпочалася з 1951 р. з підписання Сан - Франциського договору від 8 вересня 1951 р. Японії з 48 країнами. Потім було підписано Договір безпеки між США і Японією 8 вересня 1951 р. та Адміністративну угоду між США і Японією від 10 березня 1952 р. (усі вступили в силу 28 квітня

1952 р. після ратифікації їх японським парламентом). Сан-Франциський договір, «пакт безпеки» та адміністративне узгодження заклали основу системи всебічного контролю Сполучених Штатів над Японією. Сан-Франциська система – це система договорів, яка регулює багатопланові відносини Японії насамперед із Сполученими Штатами та іншими країнами.

Разом з тим Сан-Франциську систему можна розглядати не тільки як систему договорів, але й як систему міжнародних відносин між США, Японією, Південною Кореєю, КНДР, Китайською Народною Республікою, Тайванем та іншими країнами АТР [7, 40].

Скликаючи у вересні 1951 р. Сан-Франциську конференцію, США одночасно мали намір укласти з Токіо двосторонній договір про засади майбутніх відносин. Процес нормалізації відносин з Японією був головною ланкою у ланцюзі зусиль, покликаних заповнити американську «втрату Китаю». Хоча повністю це було навряд чи можливо, «нова Японія» могла стати важливим партнером США. Поворот до партнерства з Японією був концептуально значущим. Про Ялтинський порядок стосовно Далекосхідного регіону після 1951 р., можна говорити лише умовно, тому що в тому вигляді, як він обговорювався в Ялті 1945 р., цей порядок базувався на ідеї «сильного Китаю», а Сан-Франциський порядок, яким він став насправді, будувався навколо незагрозованої, підконтрольної у військовому відношенні і економічно сильної Японії [8, 76].

Як наслідок, мирне врегулювання з Токіо усунуло формальні перешкоди для укладення американсько-японського договору про гарантії безпеки, який був підписаний наступного дня після Сан-Франциського. Оскільки конституція Японії, прийнята в 1947 р., закріпила відмову Токіо від війни, як засобу вирішення міжнародних суперечок Японія не могла створювати великі національні збройні сили. На цій підставі американсько-японський договір безпеки 1951 р. передбачав делегування Японією Сполученим Штатам права захищати її. Іншими словами, США повинні були захищати Японію, але Японія не повинна була захищати Сполучені Штати, фактично опиняючись у військово-політичному аспекті під своєрідним «м'яким протекторатом» США. Згідно з доданою до договору Адміністративною угодою, США отримали право розміщувати збройні сили в Японії і навколо неї, якщо це було необхідно для гарантування миру і безпеки на Далекому Сході. На цій підставі в Японії була незабаром створена мережа військово-морських і військово-повітряних баз США. Японсько-американський союз став основою американської військової стратегії на Далекому Сході. Тепер у зовнішній політиці Японія беззастережно прямувала за Сполученими Штатами Америки [9, 67].

Підписання американсько-японського договору відтінило потребу розв'язати сумнівні азійських країн відносно сенсу та спрямованості союзу Вашингтона з Токіо.

Таким чином, у роки правління адміністрація Г. Трумена зробила важливі кроки до формування нової системи регіональних відносин. Її елементом стала військово-політична співпраця тихоокеанських країн зі США, спираючись на яку Вашингтон розраховував попередити зміни співвідношення регіональних позицій, які склалися на початок 50-х років ХХ ст. Ці договори насамперед втілювали реалізацію підсумків Тихоокеанської війни 1941–1945-х рр.

Придбавши нових партнерів у цьому регіоні, США були змушені прийняти на себе основний тягар відповідальності за їхній безпеку. Це не тільки відволікало ресурси, але заважало їх концентрації на більш важливих, з точки зору американських, у першу чергу, військових напрямках. Американські партнери залишалися слабо інтегрованими між собою. Міністерство оборони США навесні 1954 р. висунуло ідею «колективної та ефективної» взаємодії не комуністичних країн Східної Азії за допомогою створення багатобічного союзу.

Договір було підписано в Манілі 8 вересня 1954 р. (звідси його назва – Манільський пакт). До нього приєдналися вісім країн (Австралія, Велика Британія, Нова Зеландія, США, Франція, Пакистан, Таїланд, Філіппіни). Манільський пакт мав би протидіяти тенденції до зрощування регіонального націоналізму з комунізмом у тому вигляді, як це виявилось в Китаї, Північній Кореї і Північному В'єтнамі. Завдання США також полягало у вицлюванні націоналістичного складника суспільного бродіння в країнах Південно-Східної Азії.

Зміст і текст Манільського договору звучали двозначно. У преамбулі ключовим стало підтвердження права націй на самовизначення. Крім прихованого засудження колоніалізму текст преамбули договору дозволяв інтерпретувати його і як зобов'язання США протидіяти втручанням в справи регіону з боку зовнішніх, не тихоокеанських держав – у тому числі Великої Британії та Франції. У тому вигляді, як він був підписаний, Манільський пакт здавався антикомуністичним документом не більш, ніж антиколоніальним.

Ця двозначність була очевидною для США. Тому Вашингтон супроводжував договір спеціальною приміткою, в якій говорилося, що американські зобов'язання будуть мати силу тільки в разі «комуністичної» агресії, а в інших випадках США зобов'язуються вступати тільки до консультацій про прийняття необхідних заходів. Нарешті, особливим протоколом дію договору було в односторонньому порядку розповсюджено на Камбоджу, Лаос і територію Південного В'єтнаму. Безумовно, США розраховували на приєднання цих трьох нових членів пакту в майбутньому, однак негайно це зробити було неможливо, оскільки в попередній Женевській угоді 1954 р. Індокитаю забороняли брати участь як колишній французькій колонії у військових блоках.

У середині 1960-х років однією з «найгарячіших точок» на планеті знову стала, як на рубежі 40–50-х рр., Південно-Східна Азія, ситуація в якій не могла не вплинути й на Далекий Схід. З огляду на нездатність Нго Дін Дьєма знайти взаєморозуміння з більшістю суспільства, американська адміністрація санкціонувала контакти своїх представників у Сайгоні з групою південно-в'єтнамських військових. Силами останніх 1 листопада 1963 р. здійснено заколот, в ході якого Нго Дін Дьєм був убитий.

У грудні 1963 р. американське керівництво прийшло до висновку про те, що і новий південно-в'єтнамський уряд не в змозі контролювати ситуацію. У січні 1964 р. в країні відбувся наступний заколот, але і новий уряд не забезпечив порядку. Напір опозиції не слабшав, а уряд контролював не більше половини сільських районів. Були підстави очікувати перемоги прихильників нейтральності Південного В'єтнаму, що, на думку американської адміністрації, було рівнозначне приходу до влади комуністів. США схилилися до доцільності свого втручання.

На початку серпня 1964 р. два американські міноносці в Тонкінській затоці, увійшовши в територіальні води Північного В'єтнаму, спровокували атаку північно-в'єтнамських катерів. Використовуючи інцидент, адміністрація нового президента США Ліндона Джонсона звернулася до Конгресу за дозволом застосувати силу. Відповідну резолюцію («Тонкінську») було прийнято. У ній йшлося про те, що Конгрес «схвалює і підтримує необхідні заходи для відбиття нападу на Збройні сили США і попередження подальшої агресії». Адміністрація США розглядала на той час дві форми втручання: бомбардування території Демократичної Республіки В'єтнам (ДРВ) і висадку американських військ у Південному В'єтнамі. «Тонкінська резолюція» санкціонувала і те, й інше. Однак Л. Джонсон не хотів починати війну в 1964 р., напередодні президентських виборів. Ескалація почалася пізніше – після інавгурації Л. Джонсона в січні 1965 р. Одночасно в лютому 1965 р., після того як на бази американських військово-повітряних сил у Південному В'єтнамі стали нападати південно-в'єтнамські партизани, які користувалися підтримкою ДРВ, адміністрація Л. Джонсона на підставі «Тонкінської резолюції» прийняла рішення «в цілях захисту американських військовослужбовців у В'єтнамі» почати бойові дії і проти партизанів, і проти ДРВ. Розпочалися американські бомбардування території Північного В'єтнаму, а у липні цього року у Південний В'єтнам були направлені американські сухопутні частини, чисельність яких на кінець 1965 р. досягла 150 тис. осіб. Адміністрація Л. Джонсона боялася бути звинуваченою свого часу у «втраті В'єтнаму», як у «втраті Китаю» був звинувачений Г. Трумен. Л. Джонсон, подібно до Д. Ейзенхауера, сприймав в'єтнамську ситуацію лише в контексті існуючої доктрини «доміно» [10, 425].

Новий президент США Річард Ніксон пообіцяв вивести американські війська з Південно-Східної Азії і припинити війну. Вашингтон уважав, що врегулювання у В'єтнамі неможливе без одночасного поліпшення відносин США з Москвою і Пекіном. Але якщо з першою співробітництво налагоджувалося, то в другому випадку була невизначеність – між КНР і США не існувало навіть дипломатичних відносин. Від американського президента було потрібне нестандартне рішення. Причому йому доводилося проявляти граничну обачність: враховувати можливу реакцію з боку ДРВ, КНР та СРСР.

Поліпшення відносин із Вашингтоном було вигідним для Китаю, оскільки воно могло зміцнити його позиції в протистоянні з Москвою. Тому ще в листопаді 1968 р., відразу після перемоги Р. Ніксона на президентських виборах, Пекін виступив із пропозицією провести переговори про укладення китайсько-американської угоди щодо нормалізації відносин на принципах мирного співіснування. Це був сигнал, адресований новому американському лідерові, який з 1967 р. був відомий своєю налаштованістю на перебудову американської політики в Азії з урахуванням «реалій в Китаї» [11, 170–173].

25 червня 1969 р. президент Річард Ніксон, виступаючи перед військовослужбовцями американської військової бази на острові Гуам, оголосив нову доктрину політики США в Азії, в основу якої

було покладено принцип «в'єтнамізації» війни, що була ознакою перенесення основного тягаря ведення бойових дій з американських експедиційних військ на частини армії уряду Південного В'єтнаму.

Враховуючи зміст «Гуамської доктрини» Р. Ніксона, можна стверджувати, що США відмовляються захищати союзні їм режими в Азії силами американської армії. Азіатські союзники відтепер повинні були захищатися, в першу чергу, своїми власними силами. Вашингтон гарантував їм «ядерну парасольку» – тобто забезпечував захист від втручання з боку ворожих великих держав – і був готовий надавати авіаційну і військово-морську підтримку. Новий підхід передбачав скорочення кількості американських баз на іноземних територіях. У всьому, що виходило за межі американської безпеки безпосередньо щодо Австралії, Нової Зеландії, Японії, Південної Кореї, Тайваню, Таїланду і Філіппін, адміністрація США була схильна шукати порозуміння з Радянським Союзом. Доктрина Р. Ніксона вела до підвищення бар'єру відносно залученості США в азіатські конфлікти. Це означало, що існуючі військові зобов'язання США у Далекосхідному регіоні слід було розуміти, якщо б вони передбачали можливе збройне втручання США, то тільки у випадку нападу з боку Китаю (чи СРСР – що, мабуть, було ще менш ймовірно).

З 21 до 28 лютого 1972 р. Пекін з офіційним візитом відвідав Президент США Річард Ніксон [12]. Умови американсько-китайської нормалізації були закріплені в підписаному 27 лютого 1972 р. в Шанхаї комюніке. Із загальнополітичної точки зору головним у цьому документі була вказівка на відмову обох держав від спроб встановити свою гегемонію на Далекому Сході і про виступ кожної з них проти спроб будь-якої держави встановити таку гегемонію. Іншими словами, США підтвердили намір підтримати КНР у випадку наростання загрози з боку СРСР, а Китай обіцяв продовжити лінію дистанціювання від Москви [13]. По суті справи, йшлося про відмову Сполучених Штатів від «подвійного стримування» одночасно СРСР і КНР на користь стримування одного тільки Радянського Союзу, в тому числі і через паралельні акції з Китаєм [14, 288].

Шанхайське комюніке, на жаль, не усунуло всіх проблем американсько-китайських відносин. Між двома країнами не були встановлені дипломатичні відносини, бо в той період вони існували між США і Тайванем. З цього приводу в комюніке було сказано, що «всі китайці по обидві сторони Тайванської протоки вважають, що існує тільки один Китай, і Тайвань є частиною Китаю» [15, 109]. Американська сторона зобов'язалася евакуювати з острова свої військові об'єкти, припинити в майбутньому дипломатичні відносини з Тайванем, денонсувати американсько-тайванський договір і підтримати КНР у питанні про передавання їй права представляти Китай в Раді безпеки ООН. Поступившись Пекіну, американська сторона зарезервувала за собою термінування, потрібне для переформування відносин з Тайванем у неофіційне русло. США належало не тільки розірвати дипломатичні відносини з Тайванем, денонсувати американсько-тайванський договір безпеки 1954 р., але й найважче, отримати на це згоду американських законодавців [16, 25].

Таким чином, одним із напрямків американської зовнішньополітичної дії на зміну умов «після В'єтнаму» була поява так званої «острівної стратегії», відповідно до якої роль вирішальних пунктів для Сполучених Штатів у далекосхідному регіоні стали відігравати Японія, Філіппіни, Індонезія, Південна Корея. Іншими словами, з'явилася «теорія доміно навпаки», (автор має на увазі можливість приходу до влади в азіатських країнах антикомуністичних режимів під безпосереднім впливом сусідніх країн «антикомуністичного напрямку»). Певною мірою «острівна стратегія» і «теорія доміно навпаки» заздалегідь втілювали нову зовнішньополітичну доктрину, проголошену президентом Дж. Фордом на Гавайях у грудні 1975 р. «Тихоокеанська доктрина», або «гавайська декларація», представляла собою спробу подолати так званий «в'єтнамський синдром», привернути увагу союзників до сильних сторін американської політики і в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, і на Далекому Сході.

Список використаних джерел та літератури:

1. Шергін С. О. Азіатсько-Тихоокеанський регіон: Історія і сучасність / С. О. Шергін. – К. : Вища шк., 1993. – 91 с. ; Каменський Є. Політика США щодо України. Витоки. Концептуальні основи. Практична еволюція / Є. Каменський, А. Шашкевич. – К. : Політ. думка, 1998. – 547 с. ; Пронь С. В. Японія–США– Росія: співробітництво та суперництво в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. 1951–2007 роки / С. В. Пронь. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 296 с. ; Дашкевич А. В. На роздоріжжі: виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США / А. В. Дашкевич. – К. : Наук. думка, 1996. – 151 с. ; Шевчук О. В. Китай між США та Росією: геостратегічні відносини / О. В. Шевчук. – Миколаїв : ТОВ

- «Фірма «Іліон»», 2008. – 448 с. ; Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки) / В. А. Манжол, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. – К. : Либідь, 2001. – 558 с.
2. Смоленюк В. Ф. Незамінний елемент державної могутності / В. Ф. Смоленюк // Політика і час. – 2001. – № 4. – С. 16–24.
 3. Перепелиця П. М. Асиметричні стратегії в гарантуванні міжнародної безпеки / П. М. Перепелиця // Політика і час. – 2002. – № 5. – С. 64–76 ; Бодрук О. С. Силова грань безпеки / О. С. Бодрук // Політика і час. – 2005. – № 4. – С. 47–56 ; Купренюк Т. В. Старі узи і нові виклики. Трансатлантичне партнерство в концепціях і системі національної безпеки США / Т. В. Купренюк // Політика і час. – 2003. – № 12. – С. 33–43 ; Вільський А. Куди схиляються шальки терезів. Читаючи Г. Кіссінджера через 10 років, або Недоладний світовий лад / А. Вільський // Політика і час. – 2004. – № 3. – С. 55–68.
 4. Нихамин В. П. Японо-американские противоречия на современном этапе / В. П. Нихамин. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1956. – 296 с. ; Бухаров Б. И. Образование американо-японского военного союза (1945–1952 гг.) / Б. И. Бухаров. – М. : Мысль, 1963. – 214 с. ; Боженко А. М. Американская агрессия на Дальнем Востоке / А. М. Боженко. – М. : Воениздат, 1959. – 72 с.
 5. Системная история международных отношений : в 2-х т. Т. 2 : События 1945–2003 годов / под ред. А. Д. Богатурова. – М. : Культурная революция, 2006. – 720 с.
 6. Пронь С. В. Японія–США–Росія: співробітництво та суперництво в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. 1951–2007 роки : монографія / С. В. Пронь. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. – 296 с.
 7. Пронь С. В. США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (50–90-ті роки ХХ ст.) / С. В. Пронь. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – 244 с.
 8. Кальвокоресси П. Мировая политика 1945–2000 : в 2-х кн. Кн. 1 : пер. с англ. / П. Кальвокоресси. – М. : Международные отношения, 2003. – 624 с.
 9. Кутовая Е. А. Политика США в Юго-Восточной Азии / Е. А. Кутовая, Л. Л. Бочков. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 126 с.
 10. Труш С. М. США - КНР. Боротьба за Лідерство / С. М. Труш // США. Канада. Економіка. Політика. Культура. – 2005. – № 10. – С. 25.
 11. Іванин Э. А. История США. Хрестоматия : пособие для вузов / Э. А. Иванин. – М. : Дрофа, 2005. – 399 с.
 12. Washington Post. – 1972. – February 13.
 13. Reking Review. – 1972. – March 3.
 14. Глобинский С. Китай и США : пер. с пол. / С. Глобинский. – М. : Прогресс, 1975. – 384 с.
 15. Sutler R. China – Watch: Toward Sino – American Reconciliation. – London ; Baltimore, 1978. – 248 p.
 16. Валес М. Международные отношения после 1945 года / Морис Валес ; пер. С. Ф. Колмакова. – М. : ОАО «Изд. дом “Городец”», 2005. – 336 с.

Володимир Трофимович

Західний кордон України у контексті польської проблеми (1941–1945 рр.)

У статті зроблено спробу простежити політичну й дипломатичну боротьбу навколо проблеми західного кордону України, ставлення радянського, англійського, американського і польського урядів до лінії Керзона.

Ключові слова: лінія Керзона, кордон, Й. Сталін, У. Черчилль, Ф. Рузвельт, Тегеран, Ялта, еміграційний уряд, переговори.

Трофимович Владимир. Западная граница Украины в контексте польской проблемы (1941–1945 гг.)

В статье осуществлена попытка проследить политическую и дипломатическую борьбу вокруг проблемы западной границы Украины, отношение советского, английского, американского и польского эмиграционного правительств к линии Керзона.

Ключевые слова: линия Керзона, граница, И. Сталин, У. Черчилль, Ф. Рузвельт, Тегеран, Ялта, эмиграционное правительство, переговоры.

Trofymovych Volodymyr. The Western Border of Ukraine in the Context of the Polish Problem (1941–1945).

This article is an attempt to trace the political and diplomatic struggle around the issue of Ukraine's western border, the attitude of the Soviet, British, American and Polish governments in exile to the Curzon line.

Key words: Curzon line, the border, J. Stalin, W. Churchill, T. Roosevelt, Teheran, Yalta, exile government, negotiations.